

Z. Br.

Historia nauki w "Kalendarzu Gdańskim"

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/3, 640-641

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

do dzieła i osoby kanonika z Fromborka, od epigramatów Brożka do dzisiaj¹ (nie uwzględniła sztuki Józefa Brudkiewicza *Kopernik i Dantyszek*; zradionizowaną jej wersję nadała rozgłośnia olsztyńska Polskiego Radia w dniu 21 stycznia 1970 r.). Bogna Jakubowska napisała artykuł o portretach Kopernika (*Portrety z konwalia*). Paweł Groth dał artykuł *Mikołaj Kopernik w medalierstwie i numizmatyce*, Konstanty Bączkowski o skomponowanej w 1969 r. *Kantacie kopernikańskiej* Jana Michała Wieczorka (z tekstem Emila Zegadłowicza), Paweł Dzianisz — o wędrowności Kopernika (pobyty w poszczególnych miastach polskich), wreszcie Stanisław Pestka w artykule *W poszukiwaniu świetności* pisze o rekonstrukcji zabytków w Toruniu i o dzisiejszym życiu naukowym tego miasta.

W omawianej części numeru zamieszczono też utwory poetyckie o Koperniku: M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, Deotymy, Ludwika Osieńskiego, M. Jastruna, T. Śliwaka i F. Fenikowskiego oraz felieton, też o treści kopernikańskiej.

Na podkreślenie zasługują ilustracje. Jest ich tu wiele: reprodukcja dyplomu doktorskiego Kopernika, karta z Indeksu ksiąg zakazanych, fotografie 6 portretów Kopernika, plansza z reprodukcjami 10 medali i in. Format wydawniczy „Liter” (folio) pozwolił na duże rozmiary tych ilustracji, tak więc np. reprodukcje starych sztychów (m. in. piękne ilustracje z dzieł Heweliusza) są bardzo wyraźne, czytelne w szczegółach.

W dziale informacyjnym numeru znajduje się wiadomość z życia motorowca Polskich Linii Oceanicznych „Kopernik” i o harcerskich imprezach kopernikańskich, dotychczasowych i zaplanowanych do 1973 r.

Redakcja „Liter” zapowiada, że tematykę kopernikańską będzie uwzględniać i w następnych numerach.

Z. Br.

HISTORIA NAUKI W „KALENDARZU GDAŃSKIM”

W „Kalendarzu Gdańskim” na rok 1970 znalazło się kilka prac z zakresu historii nauk uprawianych w Gdańsku. Tak więc mamy tutaj artykuł o pierwszych sekcjach zwłok (gdańskie Gimnazjum Akademickie już od 1568 r. miało katedrę anatomii; pierwsze publiczna sekcja zwłok w Gdańsku odbyła się 27 II 1613 r.; była to w ogóle pierwsza sekcja zwłok w Europie Środkowej). Autor tego artykułu podpisany jest inicjałami K. K. [Kazimierz Kubik].

Tenże autor w artykule *Matematyka z proboszczem spór światopoglądowy* pisze o prowadzonej w kalendarzach gdańskich polemice Piotra Krügera, nauczyciela J. Heweliusza, z autorem prognostyków, Michałem Radzkim, polemice wytykającej błędy Radzkiego z zakresu matematyki, astrologii, astronomii i innych nauk. Trzeci artykuł K. Kubika przedstawia sylwetkę naukową Gabriela Daniela Fahrenheita.

Autor podpisany A. J. [Andrzej Januszajtis] w opowiadaniu *O Heweliuszu inaczej* opisał fragment z życia tego wielkiego astronoma.

Marcin Gręboszewski dał artykuł *Jak doktor Wolf szczepił w Gdańsku ospę*. Nataniel Wolf (1724—1784), osiadły w Gdańsku chojniczanin, wprowadził tutaj pierwsze w Polsce masowe szczepienia przeciw ospie. Autor cytuje odpowiednią relację Joanny Schopenhauerowej (matki filozofa Artura)¹.

¹ Twórczość poetycką związaną z Kopernikiem omówił W. Hahn w pracy *Kopernik w poezji polskiej*, [w:] *Mikołaj Kopernik*. Lwów 1924, lecz rozprawa ta objęła wyłącznie twórczość XIX w.

¹ J. Schopenhauer, *Gdańskie wspomnienia młodości*. Wrocław 1959. Przełożył Tadeusz Kruszyński (a nie — jak podaje Gręboszewski na s. 93 — J. Kruszyński).

Dwie publikacje dotyczą najnowszej historii nauki w Gdańsku: Roman Wieloch pisze o urodzonym na Kaszubach pod Gdańskiem Bronisławie Bukowskim (1893—1965), organizatorze i kierowniku Katedry Budownictwa Żelbetowego w Politechnice Gdańskiej, a Jerzy Wiśniewski — o wybitnym okrętowcu, profesorze tejże Politechniki, Aleksandrze Ryłkiem (1887—1968)².

Z. Br.

BADANIA KAROLA BOHDANOWICZA W DZIEDZINIE GEOGRAFII

W „Czasopiśmie Geograficznym” (T. 40: 1969 z. 4) Roman Karczmarczyk pisze o najważniejszych podróżach i badaniach wybitnego inżyniera geologa, prof. dra Karola Bohdanowicza (1864—1947) w Persji, Azji Środkowej, na Syberii i Kamczatce oraz na półwyspie Seward na Alasce. Autor zwraca uwagę, że były to przeważnie prace pionierskie, które w znacznej mierze przyczyniły się do lepszego poznania wymienionych obszarów.

W artykule zamieszczona jest fotografia uczonego, mapa obszarów jego badań w Azji i jedno ze zdjęć marszrutowych Bohdanowicza z obszaru Kunlunu w Azji Środkowej.

Z. Br.

O JEDNEJ Z MAP FRANCISZKA CZAKIEGO

Jednym z najwybitniejszych polskich kartografów XVIII w. był Franciszek Florian Czaki, pracujący dla wojewody nowogrodzkiego, księcia J. A. Jabłonowskiego, a następnie dla króla Stanisława Augusta. Jak pisze Jerzy Midzio w artykule *Mapa dolnego biegu Wisły F. Czakiego* („Polski Przegląd Kartograficzny”, R. 1: 1969 nr 3) postać tego kartografa, a przede wszystkim jego prace kartograficzne są poza nielicznymi wyjątkami bardzo mało znane współczesnej nauce polskiej. Jedną z mniej znanych jest rękopiśmienna mapa fragmentu dolnego biegu Wisły od okolicy Nowego do okolicy rozgałęzienia się Wisły na Leniwkę i Nogat w skali 1 : 30 300. Znajduje się ona w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie i jest jedyną mapą Czakiego w zbiorach polskich (kilka innych jego rękopiśmiennych map jest w bibliotece Arsenалу w Paryżu). Według autora w literaturze kartograficznej o mapie tej pisze tylko K. Buczek w *Polskim słowniku biograficznym* i *The History of Polish Cartography*.

Z. Br.

ROZWÓJ KARTOGRAFII W POLSCE PO 1918 R.

W 1969 r. zaczął się ukazywać kwartalnik „Polski Przegląd Kartograficzny”. W dwóch numerach pierwszego rocznika tego nowego czasopisma ukazała się praca Stanisława Pietkiewicza *50 lat kartografii niepodległej Polski*. W pierwszej części (nr 1/1969) autor rozpatruje kolejno poszczególne kategorie map, zaczynając od tych, które charakteryzują stan rzeczy przed I wojną światową, aż do tych, które charakteryzują rozwój poszczególnych dziedzin kartografii w okresie międzywojennym. Część tę kończą uwagi o kartograficznym ruchu naukowym i rozwoju polskich publikacji naukowych w dziedzinie kartografii.

² Nekrolog niedawno zmarłego prof. A. Ryłkego ukazał się w nrze 3/1968 „Kwartalnika”, ss. 665—666.